

vpada z zmago progresivnih idej tudi znotraj SPD in kaže, da so nekdanje izvirne ideje skalanov sedaj že postale skupna last. Nekateri že znani avtorji, na primer Ravnik in Skerlep, so razvili kontrapunktično kompozicijo (prvi plan — ozadje) skoraj do klišaja, bolj svež pristop pa je zastopal predvsem Slavko Smolej s potencirano igro oblik in strmim zgornjim rakurzom (sl. 4). Ivo Frelj je razširil prvi plan v malone vertikalno postavljeno zasneženo ploskev, ki razčlenjena z grafizmi zavzame dobro polovico podobe (sl. 5). Vsi omenjeni avtorji so bili v tem času tudi že med najdejavnejšimi člani ljubljanskega fotokluba.

Zadnji zvezek ni prinesel nič izjemno novega. Skoraj polovica posnetkov predstavlja zimsko pokrajino, opazne pa so večje spremembe v ikonografiji. Gore so v kadru bolj posredno, vsebino podob građe različni »literarni« vstavki ali pa jih osmišlja iskanje različnih svetlobnih učinkov (sl. 6). Mnogi posnetki se vračajo na že presežene stopnje in v primerjavi s kvaliteten izdelki izpred nekaj let dajejo vtis lepotnosti za široko porabo. Publikacija kaže, da se je neko zaokroženo ob-

dobje naše planinske fotografije počasi bližalo svojemu sklepu.

Čeprav je lastna organizacijska mreža omogočala planinski fotografiji sorazmerno samostojnost pri razvoju, pa mej z drugo amatersko fotografijo tega časa ni moč ostro zarisati. Posebno to velja za čas po ustanovitvi FK Ljubljana. V njegovem ustanovnem odboru so namreč sodelovali poleg F. Krašovca še J. Ravnik, J. Skerlep in E. Planinšek, torej vsi že priznani planinski fotografi. Danes je neposredne vplive na usmeritev ljubljanskega fotokluba sicer težko rekonstruirati, nedvomno pa je dejavnost planinskih fotografov čisto od začetkov spodbudno vplivala tudi na drugo amatersko fotografsko produkcijo.

Vplivi pa so se širili tudi v obratni smeri. Nekateri poklicni fotografi, ki so se vključili v fotoklub, so nedvomno pomembno prispevali k ozračju, v katerem so nastali tudi nekateri izjemni dosežki planinske fotografije. Drznost fotografskega pogleda in abstraktivne tendence so namreč vanjo lahko preniknile bodisi posredno bodisi neposredno le iz izrazito fotografskih krogov.

NOVA MOŽNOST DOŽIVLJANJA NAŠIH GORA

IKARI S PERJEM V NAHRBTNIKU

GREGOR MIS

V zadnjih letih se je tudi v Sloveniji zelo razširilo letenje z jadralnimi padali. Tisti, ki smo prej radi planinarili in smo se sedaj oprijeli tega športa, smo kmalu začeli združevati lepote obeh dejavnosti. Kolikokrat sem si po napornem grizenju kolen navkreber na vrhu gore ob gledanju ptičev, ki so mi jadrli mimo glave, želel: »Kaj bi dal, da se kot kavka odpeljem v dolino!«.

Ta možnost se z razvojem jadralnih padal ponuja tudi našim planincem, ki si želijo neizmernih tišin in prelepih razgledov iz ptičje perspektive.

Jadralno padalo ti — to je treba povedati — pusti v nahrbtniku prav malo prostora za druge stvari, tako da je treba zelo racionalno izbirati le najnujnejše.

Samo padalo s sedežem in rezervnim padalom tehta okrog 6 do 7 kilogramov, cene pa se gibljejo od 1000 do 3000 DEM za padalo, 600 do 700 DEM za rezervno padalo in 100 do 200 DEM za sedež. Stvar vsekakor ni poceni, verjetno pa je še vedno najcenejša in najbolj praktična oblika letenja.

V Evropi je bilo leta 1989 registriranih okrog 40 000 letalcev, ta zvrst letenja pa je najbolj zasvojila zahodne Nemce.

Tudi pri nas v Sloveniji je jadralno letenje vedno popularnejše. Tiste, ki jih bo stvar zanimala, si lahko osnovno znanje pridobijo v klubih (Kanja, Ljubljana, v Skofji Loki, Velenju, Idriji...). Sami pa se tega športa nikakor ne lotite, kajti grobe napake v poznavanju vremenskih pogojev ali vodenju padala so lahko usodne. Zato nasvet: na začetku letite le z izkušenejšimi!

Kakšne možnosti se ponujajo v Sloveniji za letenje z jadralnimi padali? V zadnjih letih, ko se širi jadralno padalstvo, se je že izkristaliziralo nekaj specifičnih mest, kjer ob lepem vremenu skorajda zagotovo srečaš znanke, ki opazujejo smer in jakost vetra ter se med seboj posvetujejo o tem, kje vzleteti, kje pristati, ali je zadosti močnega vetra, da bodo tisti z boljšimi padali lahko jadrli itd.

Eden od takih krajev je prav gotovo Kamniški vrh nad Stahovico, ki je najbolj primeren za učenje, ob srednje močnem jugovzhodnem vetru (pod 15 km/h) pa je mogoče tudi jadrati. Za pristanek je dosti prostora; ker je planina travnata, se tu ni bati, da bi se pretrdo srečali s kakšnim drevesom, kar se pri prvih poskusih rado primeri.

Kriška planina nad Tržičem je že precej višje. Kljub temu, da je na vzletišču in na pristanku dovolj prostora, me je zaradi ve-

like višine prevzel občutek tesnobe in ko sem po kakih dvajsetih minutah končno le občutil pod nogami trdna tla, sem bil od veselja in ponosa čisto iz sebe. Vendar ne dolgo, saj je sledil krst. Padalci so moj prvi polet (več kot 300 metrov višinske razlike se šteje kot polet) podkrepili s krepkimi brkami v mojo zadnjo plat. Sledili so poleti s Šmarnogorske Grmade (664 m), kjer je treba biti pri vzletu in pristanku zaradi grmovja in električnih žic pri kadetski šoli že bolj previden.

VESELE DOGODIVŠČINE

Eden od najlepših razglednih poletov pa je s Pršivca (1761 m) nad Bohinjskim jezerom. Skoraj 1200 metrov globoko pod tabo leži Bohinjsko jezero, trda hoja iz Stare Fužine pa ti še bolj zbudi željo po tem, da bi se spustil prav v temno modre vode Bohinjskega jezera. Polet s Pršivca ti vse to omogoči. V pol ure doživiš tu res ogromno. Lahko se odpelješ ob robu gozda proti Vogarju in si privoščiš poglede na Tošc, Triglav, Komarčo in južne Bohinjske planine, če imaš srečo, pa zagledaš pri slapu Govicu (na južnem pobočju Pršivca) še gamse. Čez nekaj minut že zлагаš padalo na plaži pri Ukancu in se smejiš prijateljem, ki jih na vrhu Pršivca čaka še naporna pot v dolino.

Pozimi ali pozno jeseni, ko je ozračje mirno, se dá vzleteti tudi z vrha Triglava, Tošca, Krna, Stola... Ti skoki seveda zahtevajo precejšnjo zbranost in dobre lokalne vremenske pogoje za vzlet in pristank (rahal vzgonski veter, dobra vidljivost...).

Nikoli ne bom pozabil jesenskega poleta s Stola. Zaradi precej močnega severnega vetra na vrhu smo bili prisiljeni vzleteti mnogo (400 metrov) nižje. Domen, Goran in Samo so odleteli do igrišča za golf na Bledu, sam pa sem pristal na vrtu neke hiše oziroma vikenda, kjer so se me tako prestrašili, da so me pri priči povabili na kosilo. Tudi dame z belimi pudli na igrišču za golf so z grozo v očeh opazovale, kako so se trije v težkih gojzaricah spravili medrat lepo negovano travo in plašit uboge kučke.

Pri poletu s Kamniškega sedla sva z Goranom v zraku srečala prijatelje, ki so poleteli z vrha Brane. Presenečenje je bilo popolno, saj sploh nisva vedela, da nameravajo leteti. Zaradi megle so čakali na vzlet skoraj ves dan. Ko smo pristajali na travniku nad kočjo v Kamniški Bistrici, še nismo bili dobro na tleh, ko so nam dekleta že podajala steklenice piva, saj smo prileteli ravno na piknik.

Neko prekrasno soboto smo z Domnom in Stanetom jadrili nad Javorjami. Vzlet z vrha smučišča na Starem vrhu se je lepo posrečil, potem pa smo zavili čez rob na javorsko stran. Domen si je s spretnim manevrom nabral višino in jo »potegnil«

proti Blegošu, s Stanetom pa sva kako uro pešala nazaj proti Staremu vrhu. Seveda so naju ob vsej poti ljudje ustavljali, ogovarjali in vabili na pijačo. Ker se nisva mogla pri vsakem ustavit, je Stane obljubil, da pride na pijačo zagotovo naslednjič »z družino«. Ko smo naslednjič pešali tam mimo, so nas ljudje samo

Razvoj jadrlnega padalstva

1965:

NASA razvije padalo v obliki krila za skoke iz letala.

1974:

Ameriški padalec Dan Poynter govori o možnostih poleta in jadrnanja s padali.

1978:

Dejanski pionirji letenja z gora so padalci iz Engardina (Švica) in Mieussy (Francija). Tedaj poletijo prvič s padalskimi padali. To leto je upoštevano kot rojstno leto jadrlnega padalstva.

1982:

Prvi polet z visokih gora. Francoz Roger Fillon poleti s padalom s stebra Frendo v Aiguille de Midi (3600 m) in pristane v Chamonixu (1000 m). Isti poleti tudi z Mont Blanca (4807 m).

1985:

Pierr Gevaux poleti z Matterhorna, Elgerja; Alain Esteve leti z Aconcague (6950 m). Pierr Gevaux poleti z 8074 metrov visokega Gašerbruma in pristane 2100 metrov nižje v bazi.

1986:

Hubert Apetits preleti v Normandiji ob klifih 36 kilometrov obale.

1987:

Leto skokovitega širjenja jadrlnega padalstva v alpskih deželah; 10 000 pilotov in doseženo drsno razmerje 4; število proizvajalcev padal in šol se skokovito večja. Japonec Kazuzuki Takamashi poleti z 8201 meter visokega Čo Oja in pristane 2500 metrov nižje.

1988:

Začnejo se raziskave v vetrovnikih, pojavljajo se padala z bolj dognanimi profili in boljše aerodinamiko. Preseženo je drsno razmerje 5.

Jadrlno padalstvo je sprejeto v FAI.

V Franciji je organizirano 1. evropsko prvenstvo.

V Evropi leti že 30 000 jadrlnih padalcev.

Z vrha Mount Everesta poleti 22. septembra Francoz Jean Marc Bolvin.

Rekord v trajanju poleta znaša 11 ur; preleten je trikotnik 42 kilometrov.

(Zbral: Sandi Marinčič)

vljudno pozdravljali. Verjetno so s strahom pričakovali obisk Staneta »z družino«.

REKORDERJI JADRANJA

Kje so meje in kakšne možnosti se odpirajo v razvoju letenja z jadralnimi padali? Verjetno to sluti le nekaj konstruktorjev jadralnih padal. Res pa je, da se z vedno občutljivejšimi padali in piloti, ki so večji tako imenovanega aktivnega vodenja padala, dá dosegati neverjetne stvari.

Nemški jadralni piloti so s padali lani v Namibiji preleteli 130 kilometrov. Francoski alpinist Jean Marc Boivin je poletel z vrha Mt. Everest. Pri nas pa je Zmago Šilc v samih kratkih hlačah skoraj šest ur

vztrajal nad Slivnico. Leva Požarja in Domna Slano je dvignilo 1020 metrov nad vrhom Šmarnogorske Grmade. Vlasti Kuna je uspelo poleteti s Trisula v Himalaji (ženski višinski svetovni rekord). Preleti pri nas pa sploh niso več redkost; vedno več je odkritih zanimivih gora, od koder se lahko krasno poleti.

Vedno bolj izpopolnjena padala s profili, ki presegajo drsno razmerje 5, velika popularnost tega športa, ki omogoča raziskave jadralnih padal v vetrovnikih, razmeroma vedno cenejša oprema omogoča, da bo jadralno padalo postalo tudi sestavni del opreme našega planinca (alpinista), ki si želi doživeti v gorah nekaj več in ima za to dovolj volje in poguma.

SPOMIN OB OBLETNICI SMRTI

FRAN KOCBEK – ALJAŽ SAVINJSKIH ALP

FRANC JEŽOVNIK

Že večkrat smo zapisali, da »Savinjske novice«, mesečnik iz Mozirja, veliko objavlja s področja planinstva. Tako je v sedmi številki objavljen sestavek »Velika slovesnost na Molički planini«, ki govori o tem, da se je v naročju mogočne Ojstrice zbralo blizu 2000 planincev ob blagoslovitvi na novo zgrajene kapelice. Prvotna je bila zgrajena že leta 1898 in v zimi 1952/53 porušena. Novo kapelico so zgradili Lučani, ki so opravili več kot 3000 prostovoljnih ur. Kapelo je 8. julija letos posvetil mariborski škof Franc Kramberger slovenskima svetnikoma Cirilu in Metodu. Zbrane je pozdravil Matjaž Kmecl, član predsedstva Republike Slovenije. Spomnil se je prve Kocbekove kočice in kapele in dejal, da sta kočica in kapela znamenji slovenskega človeka, njegove volje, moči, velike vere v slovenstvo. Kmecl je prav tako povabil vse navzoče, da bi našli skupni jezik za obnovo Kocbekove kočice, ki je sedaj žalostna podrtija.

Možu, ki je bil na čelu planincev in ki so mu postavili prvo kočico na Molički planini in kapelico, sta posvečena dva članka v avgustovski številki »Savinjskih novic«: »Fran Kocbek — Aljaž Savinjskih Alp« (ob 60-letnici smrti in 100-letnici prihoda v Gornji grad) in »Spomin Kocbeku«.

REŠEVANJE NARODNIH KORENIN

V prvem sestavku Edi Mavrič oriše Kocbekovo življenje in delo. Med drugim je avtor zapisal: »Velika skrivnost ostajajo pota, ki jih je moral preivhariti do uspehov in sadov, katerih žetev uživajo danes vsi, ki jih pot vodi med mogočne vršace mimo skal-

nih previsov do planinskih postojank, postavljenih po zaslugi Frana Kocbeka po Savinjskih planinah. Žal je delo moža, ki je vso svojo zrelo dobo posvetil dobrobitu naše skupne očetnjave, premalo cenjeno in spoštovano...«

Markiral je pota in jih leta 1903 pravno zaščitil. Tega leta je pridobil od vseh večjih posestnikov Luč in Solčave izjavo, da lahko samo Savinjska podružnica SPD markira pota po zemljiščih teh posestnikov. To izjavo mu je podpisalo tudi Knežješkofijsko oskrbništvu v Gornjem gradu. Nemci niso imeli več kaj iskati v Savinjskih Alpah. To delo je začel že pred ustanovitvijo SP SPD leta 1893; bil je glavni pobudnik, da se je SP SPD ustanovila in da je imela svoje odseke v vseh večjih krajih Savinjske doline in še širše. Zavzel se je za ceste in za širitev »turistike«, bil je med tistimi, ki so se zavzemali za železnico, ki bi vodila mimo Rečice in skozi Gornji grad v Kamnik. Pisec opozarja na njegovo publicistično delo, na »Vodnik za Savinjske planine in najbližje okolice«, ki ga je izdal skupaj z Miho Kosom leta 1894, na »Savinjske planine — vodnik po gorah in planinah« iz leta 1903, na »Savinjske Alpe« in na kalendarje, ki jih je letno izdajal. Žal ne omenja dejstva, da je Kocbek pri tem svojem publicističnem delu navezal stike z marsikaterim znanstvenikom. Tako je sodeloval z naravoslovcem Ferdinandom Seidlom (1856—1942) iz Novega mesta, ki je leta 1940 postal dopisni član Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. — Avtor nam torej odkriva življenje moža, ki je neizmerno veliko naredil za slovenski narod.

To poudarja tudi Aleksander Videčnik v sestavku »Spomin Kocbeku«. Piše, da so se ob 850-letnici Gornjega grada spom-